

الله اعلم

NOV 121

دانشگاه پیام نور مرکز رضوانشهر صدوق
دانشکده علوم اجتماعی و اقتصاد
گروه جغرافیا

پایان نامه

برای دریافت درجه کارشناسی ارشد
در رشته جغرافیا و برنامه ریزی شهری

عنوان:

نقش اقلیم در توسعه کالبدی شهر یزد

استاد راهنما:

دکتر بهلول علیجانی

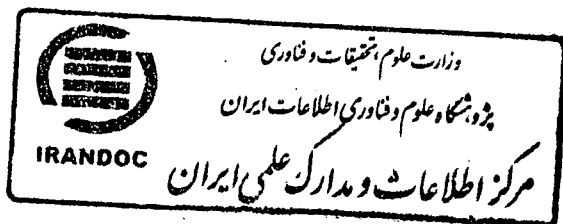
استاد مشاور:

دکتر حسن حکمت نیا

نگارش:

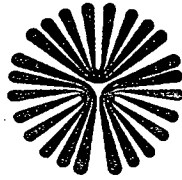
مهديه صبائی مهر

آبان: ۱۳۸۹

۱۶۱۸۵۸

۱۳۹۰/۵/۱۷

دانشگاه پیام نور

استان یزد

مرکز رضوانشهر صدوق

به نام خدا
جمهوری اسلامی ایران
ارت علوم، تحقیقات و فناوری

شماره:

تاریخ:

پیوست:

تصویب نامه

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته جغرافیا و برنامه ریزی شهری تحت عنوان:

نقش اقلیم در توسعه کالبدی شهر یزد

مهدیه صبایی مهر

ساعت: ۱۳

درجه ارزشیابی: عالی

تاریخ دفاع: ۱۳۸۹/۸/۱۳

نمره: ۱۹/۶
نورده و سلامت

هیأت داوران:

امضاء	مرتبہ علمی	نام و نام خانوادگی	داوران
	استاد	دکتر علیجانی	استاد راهنما
	استاد	دکتر حکمت نیا	استاد مشاور
	استاد	دکتر مرصوصی	استاد داور

تقدیم به:

پدر و مادر و خانواده ی عزیزم

تقدیر و تشکر

به نام حی توانا

حمد و سپاس ایزد مننان را که نعمتهای بی شمار بدین بنده بی مقدار عطا فرمود و گمگشته ای را به جستن راه در وادی علم و عمل و گام نهادن بر دامنه هایی که رسیدن به قله رفیعش منتهای آمال رهپویان است، یاری فرمود.

از استاد معظم جناب آقای دکتر علیجانی که راهنمایی این رساله را تقبل فرموده و با صبر و حوصله و دقت فراوان و رهنمودهای عالمانه خویش سبب افزایش اعتبار علمی این پژوهش گردیده و این جانب را مرهون الطاف و مراحم خویش قرار داده بینهایت ممنون و سپاسگزارم. از استاد ارجمند جناب آقای دکتر حسن حکمت نیا که مشاوره این پژوهش را برعهده داشته اند نهایت سپاسگزاری را دارم.

از پدر و مادر دلسوز و مهربانم که در طی انجام این تحقیق مرا صمیمانه یاری داده و حمایت نموده اند قدردانی می نمایم.

از کارشناسان اداره هواشناسی، سازمان مسکن و شهرسازی، مسولین کتابخانه دفتر مطالعات و پژوهش استانداری و سایر عزیزانی که مرا در انجام این تحقیق یاری داده اند صمیمانه قدردانی و تشکر می نمایم.

چکیده

بدون شک اقلیم و داده های اقلیمی سهمی بزرگ در ایجاد چشم انداز شهری، طراحی مسکن و فرایند برنامه ریزی شهری دارند. توجه به این اصل در ساخت محل سکونت، امری ضروری می باشد که با محقق شدنش، توسعه پایدار در شهر نهادینه خواهد شد.

در این تحقیق داده های اقلیمی ایستگاه هواشناسی یزد در دوره (۲۰۰۵-۱۹۵۳) مورد استفاده قرار گرفته اند. این داده ها شامل دما (متوسط حداقل - حداکثر و روزانه)، بارش، رطوبت نسبی، میزان و سرعت باد است. موارد و روشهای اصلی بررسی شده عبارتند از: تعیین شرایط آب و هوایی محل از نظر آسایش انسان با استفاده از نمودار اولگی، طراحی کالبد ساختمانی با استفاده از روش ماهونی، بررسی شرایط آسایش در داخل ساختمان با استفاده از نمودار گیونی، تعیین دمای موثر ماهانه و سپس دمای موثر ساعتی با استفاده از دادهای هواشناسی، نمودار سایکرومتریک، نمودار دمای موثر و نمودار دمای موثر ساعتی، محاسبه تابش خورشیدی و محاسبه انرژی دریافتی هر دیوار براساس فرمولها و قوانین حاکم بر زوایا، تعیین میزان سرعت باد در ارتفاعات مختلف ساختمان، بررسی و مقایسه رون بنا و میزان انرژی دریافتی در سطوح دیوارها، بررسی و مقایسه درصد مساحت پنجره ها در اضلاع ساختمان، بررسی میزان باد و کوران هوا در منازل و طبقات ساختمان با توجه به اضلاع و میزان سرعت باد در هر طبقه. بررسی پنجره ها نشان داد که عمده جهت پنجره ها جنوبی است و پنجره هایی در ضلع شرقی و غربی کمتر بکار رفته است و ابعاد پنجره ها، در مجتمع های مسکونی، به علت کنترل بیشتر ناظران، متناسب تر هستند. جهت تعبیه پنجره ها در مجتمع ها و اکثر بناهای شهر، مشکلی از لحاظ وزش باد نخواهند داشت. نتایج محاسبه انرژی دریافتی هر دیوار حاکی از آن است که بهترین جهت نما در شهر یزد جنوب و جنوب شرقی است. همچنین عمده عامل تعیین جهت نمای اصلی ساختمان، بر اساس نوع قطعات تفکیکی بوده است و عامل اقلیمی دخیل نبوده است. نتایج حاصل از کاربرد روشهای مختلف در این مطالعه نشان میدهد که توسعه کالبدی شهر یزد در سالهای اخیر بدون توجه به مسایل اقلیمی صورت گرفته است. توسعه یزد از نظر اقلیمی با توجه به جهت باد و گرمای شدید در جهت باد پناه توسعه پیدا کرده است و بیشتر توسعه افقی داشته است و تا سالهای اخیر توسعه عمودی نداشته است.

واژگان کلیدی: اقلیم و شهر - توسعه شهری - نقش اقلیم در توسعه شهر - یزد - دما - توسعه کالبدی

فهرست مطالب

۱	مقدمه.....
	فصل اول: کلیات تحقیق
۴	۱-۱ بیان مسئله
۵	۲-۱ اهمیت و ضرورت تحقیق.....
۵	۳-۱ کاربرد نتایج تحقیق.....
	فصل دوم: پیشینه تحقیق
۷	۱-۲ پیشینه تحقیق
	فصل سوم: مبانی نظری تحقیق
۱۲	۱-۳ مقدمه.....
۱۳	۲-۳ مفاهیم
۱۳	۱-۲-۳ ساختمان بلند
۱۴	۲-۲-۳ توسعه
۱۴	۳-۲-۳ کالبد و توسعه ی کالبدی (فیزیکی).....
۱۵	۴-۲-۳ بافت شهری
۱۵	۵-۲-۳ ساخت شهری
۱۵	۶-۲-۳ رشد شهری
۱۶	۷-۲-۳ توسعه شهری
۱۶	۸-۲-۳ توسعه پایدار
۱۶	۹-۲-۳ توسعه پایدار شهری
۱۷	۱۰-۲-۳ معماری پایدار
۱۷	۱۱-۲-۳ اقلیم
۱۸	۱۲-۲-۳ تقسیم اقلیمی معماری در ایران
۱۸	۱۳-۲-۳ اقلیم و توسعه ی کالبدی شهر
۱۹	۱۴-۲-۳ پارادایم محیط گرایی

۲۰ ۳-۳ رویکرد نظریه ای بر اقلیم شهری
۲۰ ۱-۳-۳ نظریه وحدت شهر و محیط گرایی
۲۰ ۲-۳-۳ نظریه ساخت طبیعی شهر
۲۰ ۳-۳-۳ نظریه جبر جغرافیایی
۲۱ ۴-۳ تاریخچه بلند مرتبه سازی
۲۱ ۱-۴-۳ تاریخچه بلند مرتبه سازی در جهان
۲۱ - دوره های تحول آسمانخراشها
۲۴ ۲-۴-۳ روند بلند مرتبه سازی در ایران
۲۵ ۵-۳ خلاصه و جمع بندی

فصل چهارم: ویژگیهای عمومی شهر یزد

۲۷ ۱-۴ کلیات شهرستان
۳۰ ۲-۴ کلیات شهر یزد
۳۰ ۳-۴ اقلیم شهر
۳۰ ۱-۳-۴ دما
۳۱ ۲-۳-۴ بارش
۳۴ ۳-۳-۴ رطوبت
۳۴ ۴-۳-۴ تعداد روزهای برفی
۳۵ ۵-۳-۴ ابرناکی
۳۵ ۶-۳-۴ نقطه شبنم
۳۵ ۷-۳-۴ تبخیر
۳۶ ۸-۳-۴ میزان ساعات آفتابی
۳۶ ۹-۳-۴ تعداد روزهای توام با گرد و غبار
۳۶ ۱۰-۳-۴ باد
۳۷ ۴-۴ جغرافیای تاریخی شهر یزد
۴۰ ۵-۴ ساختار فضایی شهر یزد

۴-۶	توسعه کالبدی شهر در دوره های تاریخی	۴۴
۴-۷	بلند مرتبه سازی در یزد	۴۶
۴-۸	نحوه استفاده از اراضی شهر بر حسب کارکردهای مختلف	۵۰
۴-۹	معماری شهر یزد	۵۱
۴-۱۰	مشخصات جمعیتی شهر یزد	۵۲
۴-۱۱	خلاصه و جمع بندی	۵۳
فصل پنجم: روش شناسی تحقیق		
۵-۱	روش کار	۵۶
۵-۲	مراحل طراحی ساختمان	۵۸
۵-۲-۱	بررسی شرایط آب و هوایی محل از نظر آسایش انسان	۵۸
۵-۲-۲	طراحی کالبد ساختمان	۵۸
-	جدول ماهونی	۵۸
-	روش گیونی	۵۹
-	تعیین دمای موثر	۵۹
۵-۳	محاسبه تابش خورشید در یزد	۶۰
۵-۳-۱	تعاریف	۶۲
-	تابش آفتاب	۶۲
-	تابش مستقیم	۶۲
-	زاویه سمت الراس	۶۲
-	زاویه فراز خورشید	۶۲
-	مدار میل خورشید	۶۳
-	ارتفاع خورشید	۶۳
-	زاویه سمت خورشید	۶۳
-	زاویه برخورد	۶۴
-	زاویه شیب	۶۴

۶۴ زاویه ساعتی
۶۴ زاویه سمت سطح مورد نظر
۶۵ ثابت خورشیدی
۶۶ ۴-۵ باد
۶۶ ۱-۴-۵ خصوصیات باد
۶۸ ۲-۴-۵ گلاباد
۶۹ ۵-۵ رون

فصل ششم: نتایج

۷۳ ۱-۶ مقدمه
۷۳ ۲-۶ شرایط راحتی در هوای آزاد
۷۸ ۳-۶ شرایط راحتی در داخل ساختمان
۸۰ ۴-۶ دمای موثر
۸۱ ۵-۶ محاسبه تابش در سطوح دیوار در فصول و ساعات مختلف در شهر یزد
۸۳ ۶-۶ وضعیت موجود در شهر یزد
۸۳ ۱-۶-۶ ساختمانها
۸۴ ۲-۶-۶ چند مرتبه ایها
۸۷ ۳-۶-۶ خیابانها
۹۲ ۷-۶ مقایسه بین وضع موجود و شرایط استاندارد
۹۲ ۱-۷-۶ جهت بنا
۹۳ ۲-۷-۶ باد
۹۴ ۳-۷-۶ جهت پنجره
۹۴ ۴-۷-۶ اندازه پنجره
۹۵ ۸-۶ خلاصه نتایج

فصل هفتم: خلاصه و پیشنهادات

۹۸.....	۱-۷ خلاصه.....
۹۹.....	۲-۷ پیشنهادات.....
۱۰۲.....	منابع و مآخذ.....

فهرست جداول

۲۸	جدول ۱- جمعیت و مساحت شهرستان در سال ۱۳۸۵
۳۱	جدول ۲- میانگین دماهای ماهانه
۳۲	جدول ۳- میانگین ماهانه بارش
۳۴	جدول ۴- میانگین ماهانه رطوبت نسبی
۳۴	جدول ۵- تعداد روزهای برفی
۳۵	جدول ۶- تعداد روزهای با پوشش ابر
۳۵	جدول ۷- نقطه شبنم
۳۵	جدول ۸- میزان تبخیر
۳۶	جدول ۹- میزان ساعات آفتابی
۳۶	جدول ۱۰- تعداد روزهای با گرد و غبار
۳۶	جدول ۱۱- میانگین سرعت باد
۳۶	جدول ۱۲- تعداد روزهای با میانگین بیشترین سرعت باد
۳۷	جدول ۱۳- مشخصات شن بادهای
۴۱	جدول ۱۴- اسامی محلات یزد
۴۷	جدول ۱۵- میزان رشد جمعیت در مقابل رشد مساحت شهر
۵۳	جدول ۱۶- روند تحولات جمعیتی
۷۴	جدول ۱۷- دمای ماهانه و رطوبت شهر یزد
۷۵	جدول ۱۸- آماره داده های اقلیمی شهر یزد بر اساس روش ماهونی
۷۶	جدول ۱۹- توصیه های اقلیمی برای احداث بنا در شهر یزد
۷۹	جدول ۲۰- آمار آب و هوای موثر به روش گیونی
۸۰	جدول ۲۱- دمای موثر ماهانه
۸۱	جدول ۲۲- دمای موثر ساعتی
۸۲	جدول ۲۳- میزان انرژی تابشی در سطوح عمودی
۹۳	جدول ۲۴- سرعت باد متناسب با ارتفاع پنجره در بلند مرتبه ها

فهرست اشکال

- شکل ۱- نقشه موقعیت استان یزد در کشور، موقعیت شهرستان یزد در استان و
موقعیت شهر یزد در شهرستان ۲۹
- شکل ۲- نمودار میانگین سه گانه دما ۳۱
- شکل ۳- نمودار متوسط بارش ۳۲
- شکل ۴- نمودار رطوبت نسبی ۳۴
- شکل ۵- نقشه تقسیمات کالبدی شهر یزد ۴۲
- شکل ۶- نقشه محدوده تاریخی شهر یزد ۴۸
- شکل ۷- نقشه توسعه فیزیکی شهر یزد ۴۹
- شکل ۸- نمودار مراحل عملیاتی ۵۷
- شکل ۹- نمودار سایکرومتریک ۶۱
- شکل ۱۰- نمودار دمای موثر ۶۱
- شکل ۱۱- نمودار محاسبه دمای موثر ساعتی ۶۱
- شکل ۱۲- زوایای خورشیدی ۶۱
- شکل ۱۳- گلباد سالانه یزد ۶۹
- شکل ۱۴- هشت ضلعی تعیین رون ۷۰
- شکل ۱۵- رونهای مختلف در هشت ضلعی تعیین رون ۷۱
- شکل ۱۶- نمودار زیست اقلیمی اولگی -خود آسایش ماههای شهر یزد ۷۴
- شکل ۱۷- نمودار بیوکلیماتیک یزد ۷۹
- شکل ۱۸- نمودار میزان شدت انرژی سطوح عمودی در اول فروردین ۸۳
- شکل ۱۹- نمودار میزان شدت انرژی سطوح عمودی در اول تیر ۸۳
- شکل ۲۰- نمودار میزان شدت انرژی سطوح عمودی در اول مهر ۸۳
- شکل ۲۱- نمودار میزان شدت انرژی سطوح عمودی در اول دی ۸۳
- شکل ۲۲- نقشه پراکندگی ساختمانهای بلند مرتبه سازی شده در یزد ۹۰
- شکل ۲۳- نقشه شبکه معابر شهر یزد ۹۱

فهرست تصاویر

- تصویر ۱- تصویر ماهواره ای از شهر یزد ۳۳
- تصویر ۲- دیوارهای بلند و نیمه سرپوشیده و ایجاد سایه ۵۱
- تصویر ۳- خانه سنتی با حیاط مرکزی ۵۱
- تصویر ۴- سایه افکنی ۸۵
- تصویر ۵- سایه افکنی ۸۵
- تصویر ۶- سایه افکنی ۸۵
- تصویر ۷- سایه افکنی ۸۵
- تصویر ۸- عدم هماهنگی در ارتفاع ساختمانها ۸۶
- تصویر ۹- استفاده از شیشه در سطح وسیع در بلند مرتبه ۸۶
- تصویر ۱۰- جهت های متفاوت بنا در یک کوچه سایه افکنی ۹۳
- تصویر ۱۱- اندازه بزرگ پنجره هادر واحد مسکونی ۹۵
- تصویر ۱۲- ابعاد نامناسب پنجره در واحد تجاری ۹۵
- تصویر ۱۳- وجود پنجره با ابعاد نامناسب و در اضلاع مختلف در یک بلند مرتبه ۹۵
- تصویر ۱۴- وجود پنجره با ابعاد نامناسب و در اضلاع مختلف در یک بلند مرتبه ۹۵
- تصویر ۱۵ - عمق نفوذ آفتاب در اتاق رو به جنوب شرق در زمستان ۱۰۰
- تصویر ۱۶- ایجاد سایبان برای پنجره ها ۱۰۱
- تصویر ۱۷- تاثیر بالکن در جلوگیری از تابش مستقیم آفتاب به داخل اتاق ۱۰۱

مقدمه

ملموسترین پدیده برای انسان، فضایی است که در آن زندگی می‌کند و از آنجا که در لحظات مختلف با آن در تماس است، بسیاری از خصلتهای روانی و اجتماعی در محل زندگی وی تجلی مادی پیدا می‌کند. یکی از این مکانها و بدون شک مهمترین آنها محل سکونت اوست. و انسان همواره کوشیده است که مطابق نیازهای روانی و اجتماعی خود و با توجه به محدودیتهای موجود در این محل به امنیت و آرامش دست پیدا کند و بدین دلیل تکنیک ساخت مسکن و هنر معماری به همان اندازه که متاثر از عوامل طبیعی است از ساختارهای ذهنی و اجتماعی نیز تاثیر می‌پذیرد.

جوامع انسانی از روزگاران کهن با ابتکارات و خلاقیتهای خود در زمینه ساخت مساکن همساز با شرایط محیطی برای رسیدن به ایده‌آلهای خویش همت گماشتند. در مقطعی از تاریخ، انسان توانست با اکتشافات و اختراعات تازه خود به تکنیکهایی دست یابد که تا حدودی وی را از قید و بند شرایط محیطی رها سازد. در این زمان تمام تلاش خویش را در جهت عملی کردن ایده‌های خویش در تمام زمینه‌ها از جمله ساخت سکونتگاهها بکار برد. یکی از این آرزوها، دسترسی یافتن به آسمان بود که در پدیده‌ای به نام آسمانخراش و ساختمانهای بلند مرتبه تجلی یافت. نتیجه‌ی این نادیده گرفتن طبیعت و شرایط محیطی و تکنیک‌گرایی صرف، عدم هماهنگی و نظم بافت کالبدی فضای زندگی از جمله شهرها و از بین رفتن آرامش و احساس آسایش برای انسان بود و امروزه جوامع به این واقعیت رسیده‌اند که اگر با طبیعت کنار بیایند رسیدن به هدف نهایی یعنی آسایش انسانها به نحو شایسته‌ای قابل دسترس خواهد بود.

در سالهای اخیر، شهرهای ایران از جمله شهر تاریخی یزد روند بلند مرتبه سازی نمود چشمگیری یافته است و این پدیده مانند هر پدیده‌ی دیگر دارای مخالف و موافقینی در سطح جامعه یزدی است بطوریکه عامه‌ی مردم بویژه نسلهای گذشته هنوز خانه‌های حیاط دار را می‌پسندند و اعتقادی به زندگی در آپارتمانها را ندارند. هرچند آپارتمان و زندگی در بلند مرتبه‌ها با فرهنگ جامعه یزد تطبیق کامل نیافته است.

در میان مسئولان نیز نقطه نظرات متفاوتی وجود دارد برخی را اعتقاد بر این است که بلند مرتبه سازی باید ۳۰ سال پیش جهت جلوگیری از تخریب زمینهای کشاورزی و توسعه ی افسار گسیخته ی شهر یزد، انجام می شده است. در مقابل برخی دیگر از جمله مهندسین مشاوره که در امر ساخت و ساز بلند مرتبه ها دست دارند، بلند مرتبه سازی را کاری بیهوده و مغایر با نیازها و فرهنگ جامعه شهری یزد میدانند. برخی از کارشناسان نیز، توسعه ی بیرویه را ناشی از بدی سیاستها و عدم مدیریت صحیح شهری در خصوص ساخت و سازها میدانند و معتقدند با وجود زمینهای رها شده و سکونتگاههای رو به ویرانی که می توان با تخریب و بازسازی آن جمعیت را اسکان داد. بلند مرتبه سازی در این بعد و با شیوه ی تقلیدی بدون مطالعه و سازگاری با محیط و فرهنگ مردم کاری منطقی به نظر نمیرسد. چرا که بنا بر نظر معماران بزرگ قدیم معماری باید مردم وار باشد و بطور یقین معماری کنونی شهر یزد از معماری مردم وار بسیار فاصله دارد. با توجه با مباحث مذکور این تحقیق در جهت بررسی تاثیر اقلیم در توسعه ی کالبدی شهر، به تعیین و تطبیق استانداردهای زیست - اقلیمی با سکونتگاههای موجود می پردازد. این پایان نامه در ۷ فصل تدوین شده است که در فصل اول به طرح تحقیق، بیان مسئله، اهداف، و غیره اشاره خواهد شد.

در فصل دوم مربوط به پیشینه تحقیق میباشد.

در فصل سوم به مبانی نظری، مکاتب و نظریات از دیدگاه اندیشمندان اشاره خواهد گردید.

در فصل چهارم عوامل طبیعی و جغرافیای تاریخی و مسائل جمعیتی شهر یزد مورد بحث قرار

خواهد گرفت.

در فصل پنجم به بررسی روشها و فرمولهای مرتبط اشاره خواهد شد.

در فصل ششم نتایج بدست آمده مورد تجزیه تحلیل و بحث قرار خواهد گرفت.

در فصل هفتم خلاصه ی تحقیق و پیشنهاداتی در جهت بهبود وضع موجود ارائه خواهد شد.

فصل اول

کلیات تحقیق

۱-۱ بیان مسأله

شهر مکانی است با حدود قانونی که در محدوده جغرافیایی مشخص شده است و از نظر بافت ساختمانی، اشتغال و سایر عوامل دارای سیمایی با ویژگیهای خاص خود است (www.parsiblog.com) و توسعه ی فیزیکی شهرها فرایندی پویاست. که طی آن محدوده هایی فیزیکی و کالبدی شهر در جهات عمودی و افقی افزایش می یابد. و اگر این روند سریع و بی برنامه باشد سیستمهای شهری را با مشکلات عدیده ای مواجه می کند. توسعه های فیزیکی کالبدی بویژه در شهرهایی که مهاجرپذیرند باعث بوجود آمدن بحرانهای اقتصادی، محیطی در این شهرها می شود. که به دلیل نبود برنامه ریزی های اصولی قبل از توسعه، رفع این بحرانها، پس از توسعه ی کالبدی، بسیار پیچیده و مشکل خواهد شد (حبیبی و همکاران، ۱۳۸۶: ۱).

با وجود اینکه در حال حاضر چند دهه از ظهور بلند مرتبه سازی می گذرد هنوز به دلیل استفاده از بلند مرتبه ها و عدم تطابق آنها با فرهنگ برخی از جوامع علاوه بر کاستیهایی که در این قبیل بناها به چشم می خوردند تاثیرات نامطلوبی نیز در سایر ساخت و سازها مشاهده می شود (وثوقی ویدا، ۱۳۸۰: ۱). به عنوان مثال جلوگیری از رسیدن نور طبیعی و هوا به زمینهای همجوار، سایه افکنی بر خیابان و ساختمان و تاسیسات مجاور، محدود کردن میدان دید ساختمانهای اطراف، تاثیر آن در خط آسمان و منظر شهری اشاره نمود (www.archigroup.persianblog.ir).

تحولات شهری برون زا که عمدتاً شهر گرا و تمرکز طلب می باشد در سده ی اخیر تحولات ساختاری شگرفی را در نظام شهری و شهر نشینی ایران رقم زده است (ابراهیم زاده و همکار، ۱۳۸۳: ۱۵۲). شهر یزد که پیدایش آن به دوره ی پیش از اسلام باز می گردد نظیر سایر شهرهای ایران دو سناریوی رشد را تجربه کرده است (تقوانی و سرائی، ۱۳۸۵: ۱۳۵) و در پویش تاریخی دوهزار ساله اش تا پیش از دوره تجدد گرایی و سرمایه داری مانند اکثر شهرهای قدیمی ایران الگوی رشد ارگانیک-الگوی رشد در تطابق با جغرافیا و منطبق با معماری کویری- ساختاری فشرده و یکپارچه را عرضه داشته است (سرایی، ۱۳۸۶: ۷۵). سناریوی جدیدتری که شهر یزد در مرحله ی رشد شهری از سر گذرانیده مدل رشد غیرارگانیک بوده است. این شهر در کمتر از نیم قرن اخیر تحولاتی به خود دیده که گاهی به بهای نابودی میراث فرهنگی، تاریخی بیش از دوهزار ساله اش تمام شده است (تقوانی و سرائی، ۱۳۸۵: ۱۵۳). این پژوهش در پی پاسخ به سوال زیر انجام می گردد:

۱- رشد و توسعه ی کالبدی شهر یزد در دوره ی معاصر به چه میزان با عناصر اقلیمی و اقلیم شهر هماهنگی داشته است؟ برای پاسخ گویی به این سوال هدف تحقیق به شرح زیر تعریف شد.
هدف از اجرای این تحقیق، بررسی نقش اقلیم بویژه دما و باد و عامل جهت یا نمای اصلی ساختمانها در توسعه ی افقی و توسعه عمودی (چند مرتبه سازیها) در شهر یزد است.

۲-۱ اهمیت و ضرورت تحقیق

موضوع اقلیم و معماری یکی از موضوعات جالب در مطالعات مربوط به نقش عوامل آب و هوایی بر مسکن و کلاً فضای زندگی است. (دالمن، ۱۳۷۱) و مهمترین انگیزه ی به کار گیری اطلاعات اقلیمی در برنامه ریزی شهری این است که اقلیم می تواند نقش مهمی در آسایش فرد داشته باشد (www.scoolnet.in). از اینرو داشتن سکونتگاهی که ساکنانش در آن رفاه و آسایش داشته باشند و استفاده ی بهینه از انرژی را سبب شود. برای هر جامعه ای کمال مطلوب است. امروزه با رشد جمعیت و بی برنامه گی در ساخت مسکن و توسعه ی عمودی شهر در شهر یزد، برای نگارنده جای سوال است که آیا توسعه ی عمودی و بلند مرتبه سازی که روز به روز در شهر گسترش می یابد با توجه به فرهنگ مردم و محدودیتهای اقلیمی و قهر طبیعت، ضرورت دارد؟ و آیا با این توسعه ی ناموزون، شهری پایدار خواهیم داشت؟

۳-۱ کاربرد نتایج تحقیق

از آنجا که این تحقیق جنبه کاربردی- توسعه ای دارد، بنابراین برای برخی از سازمانها و نهادهایی که با مسائل برنامه ریزی شهری ارتباط دارند از جمله دانشگاهها- سازمان مسکن و شهرسازی، شهرداری و استانداری و مراکز آموزشی و پژوهشی می تواند مثمر ثمر باشد. نتایج این تحقیق می توان در برنامه ریزی درست و منطقی شهر یزد کمک موثری باشد. در صورت رعایت اصول اقلیمی سلامتی ساکنین و بهره دهی کار و فعالیت افزایش می یابد. عمر ساختمانها و زیر ساختها افزایش می یابد.

فصل دوم

پیشینه تحقیق